

nem tud olyan tisztán, megragadóan, döbbenetesen szólni, mint ahogy tudott a reménytelenségről — ez sajnálatos, de érthető ezekben. A már kiforrott költőnek szinte újra kell kezdenie; hiszen meg kell találnia a fiatalágát, hogy *forrás* lehessen. Erre életünk és Tóth Endre kemény, nekivágó hangja a biztosíték. A költőtől természetesen lefoszlottak már az önmarcangolás legszálalabb kötelekei — s az új, nagyszerű, mindent betöltő „témát“ birtokbavette:

„Most láttam meg felém fordult orcád,
szülőföldem, édes Magyarország.
El voltam én eddig tőled zárva,
most találtam igazi hazámra.
Szépségedet mámorosan zengem,
a halál sem némithat el engem,
itt őrizlek szememben, szívemben.“

(A SZÁRNYAS EMBER — 1954.)

Nagyfalusi Tibor

Asztalos István: Jóska

— Ifjúsági Könyvkiadó, Bukarest —

Asztalos István romániai magyar író ismert és szeretik Magyarországon is. Főerőssége a novella és elbeszélés. Elbeszélésének tárgyát a múltból veszi, de a jelent, megváltozott életünk sokszínűségét is ugyanolyan plasztikusan eleveníti meg.

Hangja mesélő hang, amellyel a legbonyolultabb jellemet is úgy tudja ábrázolni, mintha most, szemünk előtt formálná meg, sorsuk érdekessé lesz előttünk, mert abban a valóságban élnek és mozognak, amit mi is nagyon jól ismerünk. Melyikőnk ne találkozott volna szerető édesanyával, akinek minden gondja a családja, mos, vasal értük. Egyik elbeszélésében Asztalos István egy ilyen édesanyát rajzol meg. Karácsony estén nem vágja le egyetlen kakasát, s itt mindenki igazat ad neki. De amikor meghalljuk nagyobb fia kifakadását, aki sírvafakad az ágyon, hogy rossz hallgatni, az apa, pedig bánatában ráront: — Ki vagy te, hogy ugatni mersz? — elszorul a szívünk.

„Mert önző a szegénység, elletketleníti az embert, akár a gazdagodás,“ — mondja egy másik elbeszélésében, amikor 2 testvér összevész a kabáton, mert nem tudják eldönteni kié legyen. A szegény gyerekek nem a szerezése áll az útjában. Ha nincs kabátja, meg kell dolgoznia érte. S összegyűjtött pénzét még anyjától is félti, mert hisz az elkölthi akkor is, ha nem akarja. Ebben a világban már a gyerek is érzi, hogy nem lehet boldogulni. Hinni is csak ideig-óráig tud, mert nagyon hamar vége szakad az ábrándnak.

Az író egyszerű nyelven, népi izzal mondja el a történeteket, hogy az ember szinte ott él köztük, s a figurákkal érez. Asztalos István még véletlenül sem üt meg hamis hangot, s ábrázol olyan képet és jelenetet, ami az életben nincs meg. Az elbeszélések olvasásakor úgy érezzük, hogy minden szereplőt

ismerünk már nagyon régről, de így még nem találkoztunk velük.

Asztalos emberszeretetre nevel és helytálásra fiatalt és felnőttest egyaránt.

A kötet legkiemelkedőbb elbeszélése: „Jóska“.

Jóska egy ma játszódo elbeszélés főhőse, olyan, mint a legtöbb gyerek, illetve csak a körülményei olyanok. Ez az elbeszélés hangjában és mondanivalójában is különbözik a kötet többi elbeszélésétől. Nemcsak mondanivalójában, de szerkezetében és jellemábrázolásában is. Míg Asztalos múltban játszódo elbeszéléseinél az egyszerű, szomorú események csak úgy teremnek úton-útfélen, addig a ma gyermeke, Jóska előtt ott áll a lehetőségek egész sora. Terveit, ábrándjait megvalósíthatja, csak akarnia kell.

De az elbeszélésben nemcsak Jóska és szüleit ismerjük meg, jó tanárokat és hancurozó gyerekeket, megtaláljuk még azt a világot is, amely épp most van letűnőben. Emberekkel, akik táplálják magukban azt a hamis erkölcsöt, amire a múlt nevelt bennünket. Ezzel a hazug élelkeccsel Jóska is megbarátkozik. Jósának is jó a látszat. Megelégszik azzal, hogy barátaival elhiteti: ő költő lesz, azért nem tanul, s megszerez minden olyan tárgyat, amivel feltűnhet társai körében. Ezeket a „látszat“ tulajdonságokat a ma embere mégis ki tudja magából irtani, mert idegen tőle, s idegen a társadalomtól.

Asztalos magasrendű művészi erővel, az irodalom igényes eszközeivel állítja szembe a látszatra tetszetős, de lényegében rothadt, az önzést, öntetszelgést, közösség-ellenességet tartalmazó erkölcsöt a szocialista erkölcsi szemlélettel. Gyermek és felnőtt, pedagógusok, szülők és úttörőpajtások egyaránt használnak és örömmel fogják forgatni az izléses kiállítású elbeszélés-kötetet.

Kaszás Györgyi